

Zout

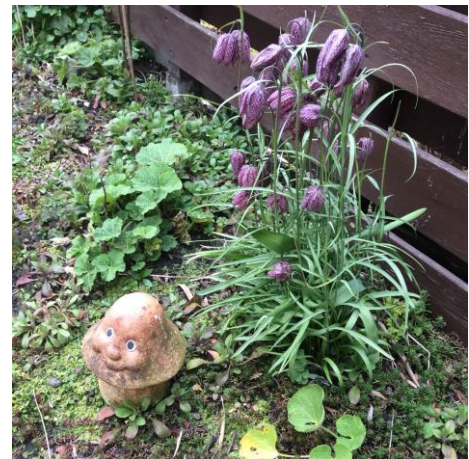
Henk Lubberding

Zout houdt ons erg bezig. Aan de ene kant eten we te veel zout en kunnen met een kilogram per persoon per jaar minder. Aan de andere kant hebben zouttolerante en zoutminnende planten de toekomst. Guido Krijger en Ellen Schoenmakers oogsten in de Oosterschelde Blaaswier, zeegroenten rijk aan eiwit, mineralen en sporenelementen (Dutch Weed, Volkskrant 12 juli 2016). Het staat al op het menu van sommige restaurants. Jelte Rozema gaat nog een stap verder (De toekomst van verzilting, Bionieuws 2 juli 2016). Hij pleit voor “zilte landbouw” om de wereldwijde problemen van verzilting het hoofd te bieden. Op een proefboerderij op Texel worden gewassen getest op hun zouttolerantie. Enkele granen, suikerbiet en sommige aardappelrassen doen het uitstekend op brakke grond. Of we onze aardappels dan nog met zout moeten koken vermeldt het verhaal niet, maar dat zal wel te maken hebben met het feit of aardappels zout buiten de knol weten te houden of dat ze het in hun cellen opslaan. Misschien verzint er nog iemand dat van nature in planten aanwezig zout niet slecht is voor onze gezondheid.

Resultaten actie plant van de maand april.

Tilly Kester

Er zijn veel meldingen van Wilde kievitsbloem bij ons binnen gekomen;
18 meldingen uit tuinen (zowel voor als achtertuin), o.a. uit Meerzicht, Rokkeveen en Seghwaert.
Er was zelfs 1 melding van een balkon bij.
6 meldingen kwamen uit het openbaar gebied (Dorp, Meerzicht, Rokkeveen en Seghwaert)
Het aantal exemplaren in tuinen varieerde sterk, soms gaat het om maar enkele, soms om 20 tot 50 planten. In één tuin werden er zelfs meer dan 100 gemeld. Met deze tuinbezitter heb ik contact opgenomen en vervolgens ben ik er gaan kijken. Heel bijzonder om zoveel kievitsbloemen bij elkaar aan te treffen! Diverse mensen gaven aan dat de Wilde kievitsbloemen al jaren in hun tuin staan, veelal meer dan 20 jaar. Men vindt ze mooi, maar dat het hier om een in het wild beschermde plant gaat was bij vrijwel niemand bekend. Een ander opmerkelijk bericht kwam van een meneer die inmiddels in Zeeland woont en meldde dat aan de Florazoom ook kievitsbloemen staan. Joke is wezen kijken en heeft ca 260 planten geteld. In de jaren '80 en '90 bestond de gewoonte bij de gemeentelijke groendienst om, vooral bij nieuwe aanleg gemakkelijk verwilderende bolgewasjes aan te planten. Tijdens de plantenwerkgroepavond van 21 april hebben we het resultaat met eigen ogen kunnen zien.

Wilde kievitsbloem in de tuin van één van de deelnemers (Mw van de Ley)

Tuinbericht 16 Heermoes

Henk Lubberding

Ja, ook in onze tuin met Nederlandse planten kennen wij onkruid: Heermoes (*Equisetum arvense*). Het komt vooral voor in cultuurlandschappen, zoals tuinen. Om Heermoes te bestrijden moet de tuin regelmatig omgeploegd worden, maar dat is nogal in strijd met ons tuinbeleid. Chemische bestrijding komt al helemaal niet in aanmerking en Heermoes is ook nog eens resistenter tegen chemicaliën dan

Heermoes (Anneke Wagner)

andere planten. De beste oplossing zou zijn om te verhuizen. Wij hebben echter besloten om er ons niet te veel van aan te trekken, temeer daar het in de natuur ook een plaag kan zijn. Heermoes is giftig voor dieren en andere planten; de kieming van grassen in zijn omgeving wordt verhinderd. De herkomst van de naam Heermoes is onduidelijk en ik vond meerdere verklaringen, die geen van allen logisch klonken. Het heeft ook talrijke volksnamen zoals Roobol (ruw onkruid) en Unjer (duivel). Gelukkig heeft heermoes ook vele goede kanten. De groene stengels zijn o.a. rijk aan silicium, wat wordt gebruikt voor herstel, versterking en versoepeling van kraakbeen, pezen, gewrichten en nagels. De plant is tolerant voor zware metalen en is dan ook een van de eerste planten die zich vestigen op afvalhopen van de mijnbouw. Door accumulatie van metalen is de concentratie in Heermoes hoger dan in de grond waarin de plant groeit. Heermoes is in de plantenwereld kampioen in het accumuleren van goud en kan dan ook gebruikt worden om het voorkomen van goudhoudend erts te detecteren.

Bestuurswisseling KNNV Zoetermeer

Henk Lubberding

Na ongeveer 10 jaar trouwe dienst heeft Lodewijk van Duuren in het begin van het jaar aangegeven om zijn functie als secretaris te willen beëindigen. Tilly Kester neemt zijn taak over. Ook Hans Bieze, die de KNNV Zoetermeer zeer lang gediend heeft, eerst als penningmeester en later als bestuurslid, stapt uit het bestuur.

Hierbij onze dank voor Hans en Lodewijk voor vele jaren trouwe dienst.

Vanaf 1 augustus 2016 ziet het bestuur er als volgt uit:

Voorzitter: Henk Lubberding

Secretaris: Tilly Kester

Penningmeester: Joke de Ridder.

Rond de Broekwegzijde

Tilly Kester

Plantenwerkgroep - inventarisatie do 12 mei 2016 – Km-hok 30.47.55

Aanwezig: Anke de Bruyn, Casper Hilvers, Joke de Ridder en Tilly Kester.

Loep en flora weer paraat (Tilly Kester)

Na ruim een week van prachtig weer met temperaturen van boven de 20 graden was het de avond van 12 mei nog zeer zacht, het leek wel hoogzomer. Toch waren we maar met een klein groepje.

We hebben een klein rondje gemaakt en zijn gestart waar de Broekwegzijde afbuigt naar een boerderij in de Meerpolder tot waar we vanuit het wilgenbosje weer op de Broekwegzijde kwamen. En daarna langs het Zoetermeerse plas aan de andere kant van de Broekwegzijde terug naar het beginpunt.

Van de grassen hebben we o.a. Grote vossenstaart, Duist, Gestreepte witbol, Glanshaver, IJle en Zachte dravik genoteerd. Na enig gepuzzel hebben we een wikke kunnen noteren als Vergeten wikke en een vergeet-mij-nietje als Akkervergeet-mij-nietje. In de berm bloeiden Scherpe boterbloem en Veldzuring naast elkaar. Onderaan de berm tussen het riet groeide een vergeet-mij-nietje, waarvan we dachten

dat het een Zompvergeet-mij-nietje was maar helemaal zeker was dat niet.

In het riet in het wilgenbos floot de Kleine karekiet luid hoorbaar, maar ook andere vogels lieten zich horen. Wilgen en Meidoorn bloeiden en er hing een zoete geur van Fluitenkruid.

We vonden een Brede stekelvaren. Aan het eind van het pad wees Casper ons op een flink aantal exemplaren van de Bosaarbei. Naast de Bosaarbei met witte bloemen stond ook de Schijnaarbei met gele bloemen.

Aan de andere kant van de Broekwegzijde stond veel Fluitenkruid en Raapzaad. Al lopend langs het water zagen we Kleine lisdodde met relatief smal blad, en verder ook Oeverzegge en Moerasspirea. Aan het eind van de avond zagen we de zon als een rode bal verdwijnen achter de horizon.

Bosaarbei (Tilly Kester)

Aanvulling Johan Vos

Daar ik jaren geleden, samen met Tilly, in dezelfde zone de plantengroei in beeld heb gebracht en een aantal soorten miste op het lijstje heb ik op 22 juni jl. een poging gedaan om de ontbrekende soorten alsnog op te sporen.

Deze actie zorgde voor een aantal leuke verrassingen die ik jullie niet wil onthouden.

De meest voorkomende struik in het stuk bos aan weerszijden van het snipperpad is ongetwijfeld de sterk woekerende Veelbloemige roos (*Rosa multiflora*), de oeverzone langs de ringsloot van de

Meerpolder leverde Zwanenbloem, Moeraswalstro, Mattenbies en Pijptorkruid op. De laatste soort hebben we al jaren niet meer op Zoetermeers grondgebied waargenomen. Verderop lag een enorme hoop waterplanten die blijkbaar net uit de ringsloot was geschept. Opvallend daarin waren de vele jonge Krabbenscheerplanten!

Het hooilandje verderop richting Prielbos was goed voor Veldgidssoorten als Kamgras, Trosdravik en Harige ratelaar.

Verder daar ook volop Ringel- en Vierzadige wikke.

Prachtige bermen (Tilly Kester)

Derde inventarisatie fietspad 90

Casper Hilvers

Plantenwerkgroep: inventarisatie drie bermstroken van fietspad 90 op wo 25 mei 2016

Aanwezig: Anke de Bruyn, Tilly Kester, Joke de Ridder, Casper Hilvers, Henk Lubberding, Fred Reeder en Johan Vos.

Het bleef droog (Fred Reeder)

Deze derde inventarisatie week op een tweetal punten af van de vorige keren:

Het was droog en het was drie maanden vroeger in het jaar. Afwijkingen in de waarneming van soorten en aantallen ten aanzien van de vorige keren kunnen mijns inziens mede het gevolg zijn van afwijking twee.

Na twee eerdere inventarisaties van 3 bermstroken langs fietspad 90 eind augustus 2014 en begin september 2015 werd nu op 25 mei de eerste inventarisatie van dit jaar uitgevoerd. Eind augustus zal dan de tweede ronde plaatsvinden. De verslagen van 2014 en 2015 zijn op de website te vinden, resp. in de Nieuwsbrieven 10 en 15. Daarin is ook het hoe en waarom uitgelegd.

Even in het kort:

In drie stroken wegberm van 1 x 50 m worden vegetatieopnamen gemaakt. De eerste strook ligt tussen de Meer en Geerweg, de polderdijk van de Zoetermeerse Meerpolder en het

Strook 2 niet ingezaaid (Fred Reeder)

Stroken 1 en 3 ingezaaid (Fred Reeder)

bruggetje over de Groote Tocht. De tweede tussen dat bruggetje en het bruggetje over de Bovoentocht en de laatste strook in de berm vanaf de Bovoentocht tot de Doctor van Noortstraat. De wegbermen, waarin de stroken 1 en 3 liggen zijn ingezaaid met een bermmengsel, de wegberm, waarin strook 2 ligt niet. Fred zette piketpaaltjes op de juiste coördinaten uit, waarna we aan de slag konden.

Natuurlijk worden al strepend en noterend verschillen opgemerkt tussen de drie proefstroken, maar pas als alles op een rijtje is gezet, worden de verschillen duidelijker.

Maar ook zonder inventarisatie was het verschil tussen 1 en 3 enerzijds en 2 anderzijds duidelijk, zoals ook op de foto's is te zien.

Groot streepzaad kleurt de stroken 1 en 3 geel, wat bij strook 2 niet het geval is.

Een aantal soorten was niet eerder waargenomen, hierbij nam het Groot streepzaad de belangrijkste plaats in. Het kwam in alle drie de stroken voor, maar de bedekkingsgraad in 1 en 3 was vele malen groter dan die in strook 2. Hier kwamen maar enkele exemplaren voor.

Andere nieuwkomers in de waarneming waren o.a. Grote vossenstaart en Ruw beemdgras. De laatste vooral in strook 1 en met een klein aantal per m² in 2 en 3.

Andere nieuwkomers kwamen in zeer kleine aantallen voor. Dit waren: Heermoes (1 en 3); Kleine klaver (1 en 3); Kluwenhoornbloem (1 en 2); Slipbladige ooievaarsbek (1, 2 en 3); Blaartrekkende boterbloem (3); Gewone reigersbek (3); Veldsla (2) en Vergeten wikke (1).

Zes van de ingezaaide soorten zijn alleen in de stroken 1 en 3 aangetroffen, negen soorten kwamen in de stroken 1 en 2; 2 en 3 of in alle drie de stroken voor, maar wel was de bedekking in 1 en 3 meestal veel groter.

Exclusief voor de niet-ingezaaide strook waren Gele lis, Speerdistel en Veldsla, alle drie in zeer kleine aantallen.

Als alle waarnemingen op de lijst waren ingevuld werd per soort de bedekking ingeschat. In een strook van 50 meter zijn de soorten natuurlijk niet gelijkmatig verdeeld, maar gezamenlijk kwamen we er redelijk uit.

Het regende niet, maar er waren wel dreigende

wolkenluchten. Misschien was dat de reden dat het aantal insecten dat gebruik maakte van deze bloeiende wegberm nog beperkt was. Een vergelijking met de Via gladiola met twee richting verkeer ging daarom nog niet op.

Een argusvlinder maakte van deze rust gebruik om even rustig te poseren voor de camera van Fred.

Argusvlinder (Fred Reeder)

De dag na de inventarisatie leverde Henk een overzicht van 25 mei en van de twee voorafgaande jaren. Daarvan is dankbaar gebruik gemaakt voor bovenstaande tekst.

Gissen is missen.

Fred Reeder

Plantenwerkgroep - inventarisatie za 28 mei 2016 – Km-hok 37.17.14

Aanwezig: Joke de Ridder, Lucas Breedveld, Johan Vos, Casper Hilvers en Fred Reeder.

Zaterdag 28 mei om 10.00 uur verzamelde de plantenwerkgroep zich nu bij Dekkersport op de

Winterkoning (Fred Reeder)

parkeerplaats. Nee, niet om daar eens flink te gaan sporten maar om in de omgeving de wilde plantjes te scoren. Na de wat steriele omgeving van de parkeerplaats te hebben verlaten was het voor het eerste drie kwartier gelijk raak. Een overdaad aan soorten stond in de berm en bij het bruggetje naar het park. Dat leverde heel wat discussie op tussen Casper, Lucas, Joke, Johan en Fred. Een uitgesproken kale, wat merkwaardig uitzijnde Herik noopte ons om uitgebreid de determineertabel uit de Heukels' langs te gaan. Allerlei kruisbloemigen waaronder diverse mosterdsoorten werden uitgesloten om uiteindelijk toch bij de Herik uit te

komen. Een winterkoning zong uit volle borst in de berk achter ons terwijl Johan ijverig grassen als Kroppaar, Ruw beemdgras, Glanshaver, Zachte en IJle dravik stond te noteren. Het Sterrenkroos in de sloot was ook al weer zichtbaar, evenals de drijfbladeren van de Watergentiaan en Gele pomp. De laatste al in bloei. Na het bruggetje links af op weg naar hopelijk een soort feest der herkenning. Langs het water bij het fietspad, het Berkelsepad geheten, is ooit de Grote boterbloem gevonden. Zou die er nog staan? De verwachtingen waren bij enkele van ons hoog gespannen maar helaas.... we zagen hem niet maar misschien zijn we nog te vroeg werd er geopperd. De tijd zal het leren. Via de Natuursteenlaan en een stukje zijstraat met de naam Basalt, het park ingewandeld aan de voet van de Rozenberg. Tijdens dit wandelingetje werden typische straatsoorten als Gehoornde klaverzuring en Veldereprijs genoteerd. Een Viltige hoornbloem tussen de straatstenen werd ook aangestreept en in een bosachtig perceel stonden wat varens. We hadden de indruk dat deze vanuit het gestorte tuinafval hadden weten te overleven. Nadat Joke de gefotografeerde varens op facebook had gezet kwam de volgende reactie van Sipke Gonggrijp binnen: "*het is zeker een mannetjesvaren, mogelijk Dryopteris filix mas 'Linearis Polydactyla'*". Een ander reactie luidde: *Dryopteris filix-mas 'Incisa Cristata'*. *Als de pinnules smaller waren dan was het inderdaad 'Linearis Polydactyla'*. De indruk dat het hier gaat om een gedumpte plant uit het tuincentrum lijkt hierdoor bevestigd.

Een facebook foto, Mannetjesvaren dus (Fred Reeder)

Je vraagt je wel af waarom mensen hun tuinafval in het park dumpen? Groencontainers zat in Zoetermeer en het wegbrengdepot is zo ongeveer naast deze wijk. De Rozenberg werd ook nog even beklommen en leverde, naast een schitterend uitzicht op de wijk,

ook nog soorten op als Akkerkool en Duist die tussen de prachtig bloeiende rozen stonden. Volgens mij zijn de rozen verwant aan de een of andere wilde soort maar de gevulde bloemen wijzen toch in de richting van een gecultiveerde soort. Jammer voor de wilde bijen.

Gevlekte rupsklaver (Fred Reeder)

Na de "afdeling" aan de waterkant nog wat zeggen gevonden voordat we de parkeerplaats bereikten. Inmiddels waren er 99 soorten genoteerd. Waarom nou net die 100 niet? Dat is omdat we alleen noteren wat we zeker weten. Gissen is missen en dat doen we niet.

Op de terugweg zijn Joke, Johan en Fred nog even naar de vindplaats van de Gevlekte rupsklaver gefietst om deze op de foto vast te leggen.

Het Buytenpark

Joke de Ridder

Plantenwerkgroep - inventarisatie do 9 juni 2016 – Km-hok 30.57.22

Aanwezig: Lucas Breedveld, Anke de Bruyn, Lodewijk van Duuren, Casper Hilvers, Henk Lubberding (streeplijst) en Joke de Ridder plus van het IVN: Winny Koelé, Nico Scholtes, Karin Koppe.

Kaardebollen (Fred Reeder archief)

Drie gasten vandaag, van het IVN, werkgroep Geneeskragtige en Eetbare Planten. Ikzelf (Joke) ben ook lid van die werkgroep, binnenkort geven we een excursie in het Buytenpark Dit was een soort 'voorlopen' voor deze werkgroep. En een hopelijk leuke kennismaking met onze werkgroep.

Onze eerste meters kostten ons veel tijd, de Grote ereprijs en een Vergeet-mij-nietje (akker-) moesten weer gedetermineerd worden, we bogen ons over Zuring (welke soorten zijn er ook alweer?) en vonden Gewoon

barbarakruid en Kleine veldkers met zijn aparte geur.

De streeplijst is ook iets waar je handig in moet worden, Henk was deze keer aan de beurt. Je moet én in de gaten houden wat iedereen roept, en zoeken waar de plant staat op de lijst. Voor een Akkervergeet-mij-nietje moet je bij de 'V' zijn, maar voor de Witte krodde bij de 'W', en niet bij de 'K' van krodde, zoals je zou denken. Misschien moeten we toch nog eens de Latijnse namen gaan leren. We konden de IVN leden aan de hand van Kruldistel en Akkerdistel netjes het verschil uitleggen tussen de Distels en de Vederdistels, dat zit hem in het zaadpluis, wat nog niet te zien was bij de planten. En ook dat een Melkdistel weer iets heel anders is. We zagen de Gekroesde melkdistel met de prachtige aangedrukte oren, en de Akkermelkdistel. Zomaar 'distel' zeggen is er dus niet meer bij....

In het najaar zal je hier verdwalen tussen de klitten en de Kaardebollen, zoveel staan er.

Helaas zagen we ook bijna voortdurend de hijskranen die nodig zijn voor de bouw van de verlengde 3^e baan van Snowworld en ze zijn nog lang niet op de hoogte die het gevaarte uiteindelijk zal krijgen.

Een koekoek zat fanatiek te roepen en fazanten liepen ons bijna voor de voeten.

Heel leuke vondsten waren de Bijenorchis, Blaassilene, en Kamgras. Enkele toortsen (Verbascumsoorten) moeten eigenlijk later nog een keer bekeken worden omdat we meenden dat het twee soorten waren, van de een liepen de bladen kort af langs de stengel, bij de andere liepen ze af tot aan het volgende blad. Bloemen waren er helaas nog niet te zien.

We besloten even naar de begraafplaats te fietsen (ook nog in dit kilometerhok) om daar de bijenorchissen te bekijken. Dat waren er ongelooflijk veel, Henk en Lodewijk telden er meer dan 60. Ook de Grote keverorchis deed het erg goed, met heel veel jonge exemplaren (nog niet bloeiend). Het is echter toch een beetje vreemd om erg vrolijk over een begraafplaats te lopen, we moesten ons inhouden, maar enthousiast waren we wel....

De bouw (Fred Reeder archief)

De actualiteit met een natuurhistorische bril bekeken

Johan Vos

Door mijn meer dan 30-jarige werkervaring als stadsecoloog in dienst van de gemeente Zoetermeer wordt mij regelmatig gevraagd naar het natuurhistorisch verleden van deze groene gemeente. Om die reden zal ik in elke Nieuwsbrief een natuuronderwerp belichten met mijn natuurhistorische bril op. (tekening Marianne Ketting)

Een groene buitenruimte als wensbeeld

In de jaren '70 van de vorige eeuw dachten de meeste beleidsmakers dat de samenleving maakbaar was. Een groene, natuurrijke woonomgeving werd gezien als één van de instrumenten om mensen gelukkiger te maken. Natuur moest het liefst bij de voordeur beginnen en voor een belangrijk deel haar gang kunnen gaan was een toen veelgehoorde opvatting. Het was de tijd dat er veel "natuurprojecten" werden gestart waarvan de meeste niet eens de tijd van hun ontwikkeling hebben overleefd. Ook in Zoetermeer waren de ontwerpers in die periode in de ban

Tuinadviezen voor meer natuur in de tuin 1992 op "Soete Aarde" (Johan Vos archief)

van deze gedachte. Overal waar mogelijk werd de openbare ruimte groen ingericht. En zo kon het gebeuren dat er bomen en struiken terecht kwamen op plekken die daar volkomen ongeschikt voor waren. De reactie op deze groene revolutie kwam in de jaren '80 toen er vrijwel jaarlijks minder geld beschikbaar was om al dat snel groeiende inheemse groen te beheren. Er kwam meer aandacht voor de beheerbaarheid van het groen en een periode van versobering brak aan. De term "planmatig groenbeheer" deed zijn intrede.

Het gevecht om de natuurlijke tuin

In het boek 'Natuur naast de deur' uit 1992 werd ingespeeld op de natuurrijke woonomgeving van de Zoetermeerder. *'Zoetermeeders hoeven niet ver weg om de natuur te beleven. Boven ons eigen Stadshart jagen de gierzwaluwen; boven onze bloeiende bermten dansen vlinders en bidt de torenvalk. En het Westerpark is inmiddels landelijk bekend als een door de bewoners gekoesterd natuurgebied'* In een omnibusenquête uit 1994 werd gepeild of en hoe de bevolking die natuur in de directe woonomgeving beleefde en waar ze kansen zag voor nog meer natuur. Ondanks het feit dat men boven gemiddeld enthousiast was over al dat natuurlijke groen en kansen zag voor nog meer natuur in parken en wegbermen, gaf maar een kleine minderheid aan die kansen ook te zien voor de eigen tuin. Blijkbaar is natuur leuk, maar enige afstand daarbij blijft wel wenselijk.

Om de bewoners te stimuleren om ook in de eigen tuin meer ruimte te scheppen voor de natuur

Keuringscommissie op bezoek, op de foto v.l.n.r. Huigje Janse, Maaïke Kentie en Winfried van Meerendonk (Tilly Kester)

hebben NME-mensen van de afdeling Groen van de gemeente door de jaren heen tal van initiatieven ondernomen. Zo verscheen in 1993 de brochure 'Natuur in de tuin: vriendelijk tuinieren' van Marianne Ketting en Johan Vos. Daarin werd opgeroepen om ook de eigen tuin en het eigen balkon natuurvriendelijk in te richten. Op het NME-centrum 'De Soete Aarde' werden cursussen "natuurvriendelijk tuinieren" georganiseerd en tuinadviezen voor inrichting en beheer gegeven. Zelf heb ik vele jaren deel mogen uitmaken van een jury die tuinen beoordeelde op hun natuurrijkheid. Hoewel ik in die tijd ontdekte dat er in Zoetermeer vele natuurparels zijn die ook nog eens beheerd werden door inspirerende natuurtuinders kreeg ik toch altijd

de indruk dat het om uitzonderingen ging. De mainstream volgde de regels van de modetrends voor tuinen en moest weinig hebben van een natuurlijke tuin; te rommelig en te ingewikkeld om te onderhouden was een veel gehoorde reactie.

Het spook van de verstening

Ondanks alle inspanningen om de privétuin natuurlijk(er) in te richten was het toch vooral de versteningstrend die zich de laatste decennia meester heeft gemaakt van de eigen tuin. Ooit was een belangrijk ontwerpprincipe van tuinarchitecten dat de bestrating nooit de bloemen en planten mag overheersen. Als vuistregel werd wel maximaal 30% verharding gehanteerd, maar

Cartoon (Marianne Ketting)

bedrijven die tegenwoordig actief zijn in het ontwerpen en aanleggen van tuinen hebben daar blijkbaar geen boodschap meer aan en volgen naadloos de wensen van de opdrachtgever.

Het succes van de versteningstrend kan o.a. worden toegeschreven aan het gegeven dat mensen gemiddeld weinig tijd hebben om in de tuin te werken en van zichzelf vinden dat ze geen verstand hebben van tuinieren. Tel daar

bij op een aantal zeer populaire tv-programma's die daar dankbaar op inspeelden en het feit dat er nu eenmaal meer verdiend wordt aan de aanleg van sierbestrating dan aan beplanting en het succes is verklaard!

Vooraf door de recente gigantische aandacht voor klimaatsverandering en de gevolgen voor de waterhuishouding in steden is er nu een nieuwe reden om de privétuin te ontharden bijgekomen, hoewel nieuw?

Het waterplan

Eind jaren '90 van de vorige eeuw waren de jaren van de (stedelijke) waterplannen. Den Haag had een zeer ambitieus waterplan laten opstellen dat ook landelijk nogal wat aandacht trok. En u begrijpt het al, ook Zoetermeer kon niet achterblijven. Samen met de Hoogheemraadschappen van Rijnland en Schieland en het toen nog bestaande waterschap Wilck en Wiericke heeft de gemeente Zoetermeer 2 jaar gewerkt aan het tot stand komen van het Waterplan Zoetermeer. Op 28 maart 2002 werd dit met een feestelijke bijeenkomst gevierd. Naast doelen om het oppervlaktewater biologisch gezonder te krijgen, werd sterk ingezet op het bewustzijn van de burger dat ook hij met zijn stukje tuin onderdeel is van het stedelijk watersysteem. Met het ontharden van de eigen tuin kan iedere stedeling een bijdrage leveren aan het ontlasten van het regenwaterriool zodat het oppervlaktewater niet teveel stijgt na de vele stortbuien waar we regelmatig op getraakteerd worden. Zelf heb ik ooit eens laten uitrekenen hoeveel extra oppervlak aan open water nodig zou zijn om het volledig verharden van alle privéterreinen in Zoetermeer te compenseren. Dat kwam neer op een gebied ter grootte van de Meerpolder!

Ontharde tuinen (Fred Reeder)

De situatie in 2016

Het vergroenen van de stad is momenteel weer helemaal terug op de politieke agenda. Zo meldt het vakblad "Groen" in haar juninummer van 2016 dat 'meer groen noodzakelijk is voor een gezonde stad. De afgelopen periode bleek wederom dat de stad onder water loopt als het hard regent. Groen zorgt voor waterberging, verkoeling, het afvangen van fijnstof, kansen voor meer biodiversiteit én gezondheid'. Naast het klassieke groen in berm en parken zijn daar, vooral de laatste jaren ook groene daken en gevels bijgekomen

Zoetermeer is, sinds haar groei tot middelgrote (tuin)stad gelukkig ruim bedeed met (natuurlijk) groen. Voor een belangrijk deel is dat te danken aan de goede samenwerking tussen stedenbouwkundigen en landschapsarchitecten in de jaren '60 en '70. Zij legden hiervoor de basis. Dat

Zoetermeer zo'n natuurlijke, groene indruk maakt is echter niet alleen het gevolg van de ha's openbaar groen. Ook de verweving van openbaar en privégroen draagt daar in belangrijke mate aan bij. Het groene visitekaartje van Zoetermeer is dus sterk afhankelijk van wat de bewoners met hun eigen tuinen daaraan willen bijdragen. Niet voor niets heeft de gemeente de bewoners door de jaren heen gestimuleerd in het natuurlijk inrichten van hun tuinen en balkons.

Verweving van openbaar en privé groen (Fred Reeder)

Voor een gemiddelde KNNV'er is zo'n stimulans natuurlijk helemaal niet nodig. Die laat de natuur het meeste werk doen en neemt met trots vanuit zijn luie stoel alle soorten waar die op eigen kracht zijn tuin weten te vinden. En we worden ook nog eens op onze wenken bediend door de vele zoekkaarten en apps die tegenwoordig daarvoor beschikbaar zijn. Ook allerlei landelijke acties als tuinvlinder- en vogeltelling, jaarrond waarnemingsacties en de mogelijkheid om je tuin aan te melden voor het predicaat tuinreservaat dragen daaraan bij. En nu alleen nog even de buurman met zijn stenen tuin overtuigen!

Onder de RandStadRail in Oosterheem

Henk Lubberding

Plantenwerkgroep - Inventarisatie do 23 juni 2016 – Km-hok 30.58.22

Aanwezig: Lucas Breedveld, Anke de Bruyn, Marja Kreike en Henk Lubberding.

Toen we begonnen was het nog droog en onmiddellijk op het grasveldje voor de tramhalte aan de Willem Dreeslaan was het al raak: 3 Bijenorchissen (*Ophrys apifera*). Het was sowieso verrassend om te zien hoeveel verschillende plantensoorten er in een stukje grasland van ongeveer 15 m² kunnen staan. Toen begon het te regenen. De verdere tocht was via Abtsrechtstraat, Aarlanderveenstraat, Ammerstolstraat en terug via de Hugo de Grootlaan, zo half onder de tramlijn was het tenminste droog. De railzone is ooit bedoeld en aangelegd als 'ecologische zone'. Er moest ruimte gecreëerd worden voor een bloemrijke natuurlijke begroeiing dwars door de wijk heen. Om dit te realiseren

heeft de gemeente in deze zone, naast de aanleg van natuurvriendelijke oevers, paddenpoelen en vogelbosjes vooral veel inheemse planten laten uitzaaien. De eerste jaren bepaalden éénjarige soorten als Korenbloem, Bolderik, Grote klaproos, Gele ganzenbloem het beeld, nu zien we vooral ruige soorten als Rietgras, Kweek, Italiaans raigras, Akkermelkdistel en opvallend veel woekerende Bonte wikke. De laatste soort is een exoot die ooit als verstekeling is meegekomen met de in Oosterheem gebruikte zaadmengsels.

Langs het water vonden we nog minstens 10 Rietorchissen (*Dactylorhiza majalis subsp. praetermissa*). Zonder Johan kwamen we nog wel uit de Beklierde duizendknoop vs.

Perzikkruid en vonden we Zwarte mosterd (en geen Raapzaad, Koolzaad of Herik), maar de Basterdwederiken hebben we maar genoteerd als *Epilobium spec.*

Woekerende bonte wikke (Johan Vos)

De Balij, de lange weg naar een 'echt' bos

Henk Lubberding

Plantenwerkgroep - Inventarisatie za 9 juli 2016 – Km-hok 30.57.41

Aanwezig: Henk Bessembinder, Lucas Breedveld, Marja Kreike, Fred Reeder, Johan Vos en Henk Lubberding.

De start was aan de westrand van Km-hok 30.57.41, ongeveer tegenover benzinstation Knorrestein. Dit keer werden we getrakteerd op een heerlijk zonnetje. Het pad dat we insloegen volgde de bosrand met aan de rechterzijde op enige afstand het water van de Scheg. Al snel troffen we een voor mij nieuwe soort aan: Hoog struisgras (*Agrostis gigantea*), het grote broertje van Fioringras (*Agrostis stolonifera*).

In de bosrand, op verschillende plekken, vielen de hoog opgegroeide exemplaren van Grote trosdravik (*Bromus racemosus subsp. commutatus*) op. Officieel staat deze soort als kwetsbaar op de

Kijk hier staat.... (Fred Reeder)

Rode lijst (2012) maar in Zoetermeer kun je haar gedurende deze tijd van het jaar op veel van dit soort ruige plekken tegenkomen.

Verder bogen we ons maar weer eens over de verschillen tussen Kluwenzuring (*Rumex conglomeratus*), Krulzuring (*R. crispus*) en Ridderzuring (*R. obtusifolius*). Het bestuderen van de vruchtkleppen (blz. 277 en 278 Heukels' flora 23ste druk) verschafte uiteindelijk duidelijkheid. Aan de waterkant troffen we verder nog Gevleugeld hertshooi (*Hypericum tetrapterum*) aan, terwijl in de bosrand duidelijk te zien was

hoe de Canadese kornoelje (*Cornus sericea*) zich hier als woekerende exoot gedraagt.

Na enige tijd zijn we het bos in gegaan en uitgekomen op een kapvlakte die begroeid was met planten als: Dauwbraam (*Rubus caesius*), Paarse dovenetel (*Lamium purpureum*), Gewone brunel (*Prunella vulgaris*), Viltige en Kantige basterdwederik (*Epilobium parviflorum* en *tetragonum*), maar vooral het Rood guichelheil (*Anagallis arvensis* subsp. *arvensis*) was een leuke verrassing. Tenslotte stond er in de bosranden, opvallend veel Penningkruid (*Lysimachia nummularia*) en Breedbladige wespenorchis (*Epipactis helleborine*). De laatste minimaal met 30 exemplaren, variërend van in volle bloei tot nog nauwelijks in de knop.

Witte akkerdistel met Snorzweefvlieg, *Episyrphus balteatus* (Fred Reeder)

Floron witte vlekken excursie Goeree-Overflakkee

Joke de Ridder

Op Goeree-Overflakkee liggen een aantal gebieden waar weinig floristen actief zijn en waar al meer dan twintig jaar niet is geïnventariseerd. Op de verspreidingsatlas levert dat witte vlekken op. Daarom gaan we deze dag, zaterdag 16 juli, in een uurhok (blok van vijf bij vijf kilometer) zo veel mogelijk verschillende plantensoorten proberen te vinden. We verdelen ons in groepjes die ieder in een of twee km-hokken gaan grasduinen. Het doel is niet in de eerste plaats om de kilometerhokken goed te inventariseren, maar vooral om veel verschillende biotopen binnen het 5 km x 5 km te bezoeken zodat het totaal aantal soorten in de 'witte vlek' hoog wordt. Dus, we mogen de krenten uit het landschap pikken.

Deze aankondiging van Willemien Troelstra, FLORON-coördinator van Zuid-Holland Zuid, wekte mijn interesse. Ook omdat ik geen ervaring heb met de kustflora dacht ik hier vast leuke nieuwe dingen te leren. Nou, dat was niet verkeerd geschat.

Er waren genoeg mensen op zaterdag 16 juli om 3 groepjes te maken van ongeveer 7 personen. Ik zat in een groep die langs het Haringvliet en in het dorpje Den Bommel ging inventariseren. Dat betekende kwelder, akkerland, bebouwing, een kreek en een stuk braakliggend terrein, dat echter gemaaid was.

Ik heb veel geleerd:

- Willemien is een goede florist waarvan je heel veel kunt leren.
- Ze streepte digitaal, via PlantObs, dit ging heel gemakkelijk
- Van een aantal soorten moesten we ook het aantal melden, bv. voor Heelblaadjes moest de abundantiecode ingevuld worden: D= 26-50 exemplaren. Dit betrof niet alleen beschermde

Collage (Willemien Troelstra)

soorten, maar ook om indicatieve soorten. Ik vroeg mij af waarom wij dat niet doen. Op de FLORON streeplijst (de landelijke) staan die soorten aangegeven.

- (voor mij) nieuwe soorten waren: Veldgerst (zeg maar een klein Kruipertje, als je begrijpt wat ik bedoel), Liggende ganzerik, Rode ogentroost, Viltig kruiskruid, Melkkruid, Duinkruiskruid, Knopig doornzaad, Klein vlooienkruid. Dit dus op de kwelder. Grappig vond ik dat in het dorp gewoon de mij bekende 'stadssoorten' stonden als Straatliefdegras, Kroontjeskruid, Kleine zandkool en Harig knopkruid.
- Ik heb er nog 2 basterdwederiken bijgeleerd: de Bleke en de Kantige. En ik vond ze altijd al zo lastig!
- Je kunt via Verspreidingsatlas een km-hokkenkaart zien, en een hok uitprinten.
- 2 hokken op een dag doen is vermoeiend, je moet bij het tweede hok weer helemaal opnieuw beginnen met strepen. Geen aanrader.
- Het is leuk om eens met andere mensen te inventariseren, je hoort weer andere weetjes over planten.

Ik blijf de aankondigingen van FLORON-excursies in de gaten houden!

Succesvol seizoen vleermuizen

Marga van der Tol

Het vleermuizenzeizoen 2016 is inmiddels halverwege. Zowel landelijk als lokaal wordt flink aan de weg getimmerd.

Er wordt momenteel heel intensief gemeten.

Het rapporteren staat voor het najaar op het programma.

Dan komen er terugmeldingen van:

- De Vleermuis Transect Tellingen (VTT) voor het Nederlands Ecologisch Meetnet

- Metingen met de bathopper voor de gemeente Zoetermeer,
- Een vleermuis kastenpilot in de hovenbuurt in Buytenwegh,
- Inventarisaties in de Balij vanwege windmolenplannen van de provincie en SBB.

Ook doen we mee met kinderprojecten in het "Buitenbeest" en de nacht van de vleermuis. We ontdekten dit jaar ook nieuwe vleermuissoorten voor Zoetermeer. Leuk is om te melden dat een van onze leden dankzij zijn bij ons opgedane kennis nu een bijbaantje heeft als vleermuisonderzoeker.

We werken hard en leren veel. Onze groep hoopt op versterking met nieuwe leden want we zijn nog maar met z'n vijven en moeten wegens gebrek aan capaciteit projecten weigeren. Zo zoeken we dit jaar geen kraamkolonies en komt literatuuronderzoek maar

Ophangen van vleermuis kast
(Dennis Heintz)

mondjesmaat van de grond.

We zijn dan ook op zoek naar versterking en zoeken mensen zoals een webmaster of een communicatie-adviseur die ons kan helpen met de publiciteit. Mochten er KNNV-ers zijn die hiervoor voelen, meldt je dan via de E-mail bij mij margatol@gmail.com

We komen elke dinsdagavond bij elkaar om bij te praten en te meten, maar vaak meten we ook op vrijdagden en in het weekend. We zijn, vanwege de gebrekkige internetvoorzieningen niet elke week in het “Buitenbeest” maar doen om die reden ook aan “huiskamer-bijeenkomsten”.

Tot slot:

Het blijft fascinerend hoe mensen en vleermuizen samen leven in dezelfde wereld terwijl we ons zo weinig van elkaar bewust zijn.

Rondom de Dobbe

Casper Hilvers

Plantenwerkgroep: inventarisatie do 21 juli 2016 – Km-hok 30.57.34 Aanwezig: Lucas Breedveld, Anke de Bruyn, Winny Koele, Henk Lubberding, Joke de Ridder en Casper Hilvers.

“Rondom” is iet wat teveel gezegd. Door de werkzaamheden in de Dorpsstraat was een echt rondje niet mogelijk, maar het kwam wel in de buurt.

Al direct bij het verzamelpunt kon het schepnet eindelijk gebruikt worden. Klein kroos en Sterrenkroos was de vangst uit de sloot bij de nieuwe brug op de hoek bij de Vlamingsstraat. Witte waterlelie, Grote egelskop en Gele plomp konden ook worden genoteerd. Aan de slootkant van het kort gemaaide grasveld troffen we Harig wilgenroosje en Viltige basterdwederik keurig naast elkaar aan, zoals zij ook in de Flora bij elkaar staan. Verderop kwamen we ze nog vaker tegen, maar daar was de eenheid verbroken.

De vondsten worden keurig bijgehouden (Joke de Ridder)

Zoals bij veel eerdere inventarisaties krijgen de basterdwederiken relatief veel aandacht. De bastaards van de basterd compliceren ons zoek in de flora, de moeilijkheid dat er nog geen volgroeide zaden te vinden waren al dan niet met doorschijnende aanhangsels, dat veel bloemen nog niet geheel ontwikkeld waren, waardoor het ook bij de stempel onduidelijk was of die knotsvormig zou worden of 4-lobbig, zorgde voor veel discussie en later op de avond voor het wegstijven bij de zoveelste basterdwederik.

De eerste tien tot twintig meter slootkant leverde verder Moerasandoorn, Watermunt, Kattenstaart, Wolfspoot, Koninginnekruid, Gele lis, Kalmoes (geen bloeikolf), Gewone engelwortel en Moeraswalstro op. Opslag van Zwarte els, Es en Gewone vlier leverde wat hoogteverschil in deze begroeiing. Naast de brug naar het Stadhuisplein werd stilgestaan bij een

grote gele composiet, die alleen van boven bekeken kon worden. De plant was zo'n 1 ½ m hoog en werd in eerste instantie Akkermelkdistel genoemd, maar de oortjes en de grootte (volgens de Flora tot 90 cm!) voldeden niet helemaal aan de verwachting. Gelukkig leverde Lucas het doorslaggevende argument in de vorm van een bloemhoofdje, hoe hij dat heeft kunnen plukken weet ik niet, maar de gele klierharen vormden een prachtige versiering van de omwindselblaadjes. Akkermelkdistel dus toch.

Over de nieuwe brug over de Dobbe kwamen we in een stukje ruige begroeiing tussen de Dobbe en het Nicolaasplein. Er stonden wat hoge bomen en er lagen stammen van omgezaagde bomen. Het schepnet mocht weer even dienst doen en Grof hoornblad en Smalle waterpest werden opgevist. Een hoog gras trok de aandacht en werd voor verdere determinatie meegenomen. Later bleek dat het hier ging om Reuzenzwenkgras (*Festuca gigantea*), een typische bosplant. Kompassla, Beklierde duizendknoop, Perzikkruid, Smeerwortel, Stinkende gouwe en Gewone raket en het bijna alom aanwezige Kleefkruid werden hier aangetroffen. Op de parkeerplaats van het Nicolaasplein werd Liggend vetmuur en Veldereprijs gevonden. Zoals gezegd was de Dorpsstraat afgesloten, dus de terugweg voerde weer door dit ruige stukje, dat voor kort nog erg buiten de doorgaande route lag. Merkwaardig was dat we hier op verschillende plekken groepjes aangeplante varens tegenkwamen. De soorten stonden steeds, keurig gerangschikt in groepjes van drie. Het Stadhuisplein is zonder de geparkeerde auto's of de marktkramen een lege vlakte, maar een lege vlakte met verrassingen. Op een paar vierkante meters werden enkele tientallen plantjes van de Bleekgele droogbloem gevonden en iets verderop zo'n 40 plantjes van de Hertshoornweegbree. Op weg naar de fietsen werden we bijna verleid door een eenzame basterdwederik bij een lantarenpaal. Maar we bleven sterk en liepen door.

Bloeipluimen Reuzenzwenkgras (Joke de Ridder)

Uit het Zoetermeerse botanisch archief

Johan Vos

Waar zijn de Akker- en Gladde ereprijs gebleven?

Akkerereprijs (Johan Vos archief)

In Zoetermeer zijn we rijk bedeeld met ereprijssoorten. Binnen het geslacht ereprijs (*Veronica*) onderscheiden we een groep waar de bloemen in trossen zijn gerangschikt en een groep waar de bloemen solitair of met 2 bijeen in de oksels van de (schut)bladen staan. De Akker- en Gladde ereprijs behoren tot deze tweede groep.

Hoewel deze twee soorten altijd al vrij zeldzaam waren in Zoetermeer kwamen we ze in de periode 1995 – 2005 toch

wel vrij regelmatig tegen. De vraag is waarom dat nu niet meer het geval is. Kijken we niet goed meer of niet meer op de goede plekken of is Zoetermeer inmiddels ongeschikt geworden voor deze soorten?

Akkerereprijs (*Veronica agrestis*) is een ereprijssoort met voor ereprijsen opvallend veel wit in de bloemkroon, het wit overheerst soms de blauwe dooradering. De kelkslippen bedekken elkaar onder de vrucht niet aan de randen. De doosvrucht is enkel met klierharen bezet en de stijl komt door zijn geringe afmeting (1 mm. lang) nauwelijks boven de inkeping van de vrucht uit.

Gladde ereprijs (Johan Vos archief)

Akkerereprijs hebben we, vooral in de negentiger jaren totaal 10 keer waargenomen, met name op schooltuin- en volkstuintuinencomplexen. Het gaat om een éénjarige soort die blijkbaar profiteert van bemesting en regelmatige grondbewerking. Wellicht is het raadzaam om de nog aanwezige volks- en schooltuinen nog eens te controleren op het voorkomen van deze soort.

Gladde ereprijs (*Veronica polita*) is een ereprijssoort met kleine opvallend helderblauwe bloemen. In tegenstelling tot de Akkerereprijs bedekken de kelkslippen elkaar juist wel met de randen onder de vrucht. De doosvrucht is zowel bezet met korte, gewone als met lange klierharen. De stijl komt met zijn 1,5 mm. Lengte meestal buiten de insnijding van de vrucht uit. Gladde ereprijs hebben we tot nu toe 9 keer waargenomen, het meest op kale net bewerkte of verplaatste grond. Gladde ereprijs is dus, i.t.t. zijn grotere broer, de algemeen voorkomende Grote ereprijs (*Veronica persica*), een uitgesproken pionier.

Doosvrucht Akker ereprijs
(bron heukels)

Doosvrucht Gladde ereprijs (bron heukels)

Van Waarneming.nl

Johan Vos

Groot dikkopje - *Ochlodes sylvanus* in het Westerpark

Hoewel het Groot dikkopje in Nederland geen zeldzame vlindersoort is, zien we haar nooit in Zoetermeer. De Vlinderstichting zegt hierover dat deze standvlinder op de kleigronden ontbreekt. Aan de aanwezigheid van geschikte waardplanten kan dat in elk geval niet liggen, dit zijn: beemdgrassen, breedbladige zwenkgrassen, Kweek, Gestreepte witbol e.d.

Ook ontbreekt het in Zoetermeer niet aan vochtig grasland, grazige

Groot dikkopje (Simon Post)

ruigten en bosranden, het ideale habitat voor deze soort.

Simon Post zag deze vlinder op 24 juni in het Westerpark en deed daarmee de eerste waarneming op Zoetermeers grondgebied (voor zover wij dat kunnen nagaan).

Gevlekte witsnuitlibel - *Leucorrhinia pectoralis* in het libellenreservaat

Op 6 juni werd de Gevlekte witsnuitlibel door Agnes Ludwig in het libellenreservaat waargenomen. Ook op 7 en 8 juni werd de soort gezien door Hans Lucassen, Simon Post en Arno van Berge Henegouwen. Het betreft de eerste waarneming van deze soort op Zoetermeers grondgebied.

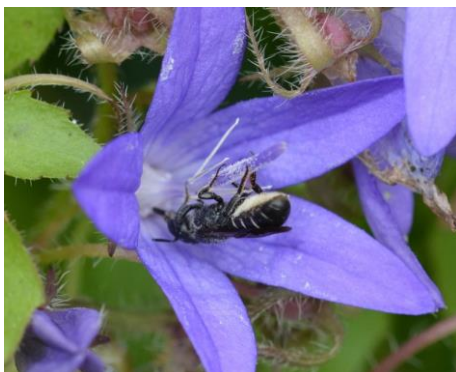
De gevlekte witsnuitlibel komt in deze regio voornamelijk voor in laagveengebieden en in de duinen.

Gevlekte witsnuitlibel (Simon Post)

In 2012 vond een grote invasie vanuit Oost-Europa plaats, waarbij de soort op vele nieuwe plekken verspreid door Nederland opdook. Op een enkele nieuwe plek is zelfs voortplantingsgedrag vastgesteld. De larven van de gevlekte witsnuitlibel doen er twee jaar over om zich te ontwikkelen tot volwassen libel. Aan de hand van waarnemingen van de afgelopen lente zal dus blijken of de soort zich daadwerkelijk in nieuwe gebieden heeft weten te vestigen. We zijn benieuwd of het laatste ook geldt voor het libellenreservaat. De gevlekte witsnuitlibel vliegt vooral in mei en juni, bij stilstaande wateren met een rijke vegetatie.

Grote klokjesbij - *Chelostoma rapunculi* in Noordhove

Grote klokjesbij (Henk de Jonge)

In Nederland zijn de klokjesbijen met 4 soorten vertegenwoordigd. Het zijn slanke, zwarte bijen met een min of meer cilindrisch lijf. Ze nestelen in dood hout zoals palen, houtblokken en rietmatten en vliegen in de periode mei – augustus.

De Grote klokjesbij is de meest voorkomende soort die in een groot deel van het land voorkomt, de laatste tijd ook steeds meer in tuinen. De bijen bezoeken verschillende Campanula-soorten zoals Akker- en Ruig klokje (*Campanula rapunculoides* en *trachelium*) en het tegenwoordig massaal verwilderende Kruipeklokje (*Campanula poscharskyana*).

Henk de Jonge nam deze leuke wilde bij waar op 4 juli in Noordhove.

Oeverbies – *Bolboschoenus laticarpus* aan de oevers van de ringsloot

Oeverbies (Gert Wols)

Gert Wols ontdekte op 30 juni jl. aan de oevers van de ringsloot van de Meerpolder een nieuwe plantensoort voor Zoetermeer. Het gaat om de Oeverbies (*Bolboschoenus laticarpus*), een soort die sterke gelijkenissen vertoont met Heen (*Bolboschoenus maritimus*), een algemeen voorkomende oever- en moerasplant in Zoetermeer e.o. Het ligt voor de hand dat de oeverbies tot nu toe voor ons onopgemerkt is gebleven. Oeverbies is een zeldzame soort met een meer continentale verspreiding (t.o.v. Heen) met het zwaartepunt net ten noorden van de Alpen.

De belangrijkste verschillen met Heen zijn

Oeverbies

kent een vertakte bloeiwijze, bestaande uit een centrale groep zittende aartjes en 2-7 gesteelde stralen met losse of geclusterde aartjes. De stralen zijn meer dan 2 maal zo lang als de aartjes. Het totaal aantal aartjes op de stelen groter dan of gelijk aan het aantal centrale aartjes.

Heen

kent een meer hoofdjesachtige bloeiwijze met een centrale groep zittende aartjes. Soms is de bloeiwijze wel enigszins vertakt met 1-2 gesteelde stralen met losse of geclusterde aartjes. De stralen zijn minder dan 2 maal zo lang als de aartjes. Het totaal aantal aartjes op de stelen kleiner dan het aantal centrale aartjes.

Leuke grassen

Johan Vos

Traditiegetrouw doen we regelmatig leuke ontdekkingen tijdens onze plantenzoektochten. Dit keer uw aandacht voor wat typische Zoetermeerse grassen

Stijf hardgras (Reinier Gillissen)

Zo kreeg ik half mei via Reinier Gillissen van de gemeente Zoetermeer de vraag of ik een nieuwe groeiplaats van Stijf hardgras (*Catapodium rigidum*) wilde controleren. Het betrof een parkeerterrein aan de rand van Seghwaert (Gaardedreef/Moerbeigaarde). Ik telde daar meer dan 100 planten! Op dezelfde plek ontdekte ik ook Plat Beemdgras (*Poa compressa*), een onopvallende stadsplant die je gemakkelijk over het hoofd ziet. Voor de zekerheid heb ik de plant ook naar Naturalis opgestuurd en kreeg vervolgens een bevestiging.

In heel Zoetermeer is Kransgras (*Polypogon viridis*) nu een algemeen voorkomende soort. In relatief korte tijd (zo'n 10 jaar) lijkt deze soort volledig ingeburgerd in onze stad.

Een ander succesnummer voor het stedelijk gebied is de Spaanse dravik (*Anisantha madritensis*). Deze soort zoekt, net als Kransgras vooral warme plekken op. De overgang van verticale en horizontale verharding, maar ook groeiplaatsen tussen bodembedekkers (in het stadshart) of onder heggen (de Leyens) op de grens van de verharding zijn favoriet.

En dan nog drie hoge grassen

1. De zeldzame Trosdravik (*Bromus racemosus*). Een hoog opgaande dravik die ogenschijnlijk nogal wat overeenkomsten vertoont met de Zachte dravik maar veel later bloeit en andere groeiplaatsen bezet. Het is een plant met een voorkeur voor bosranden. Ingewikkeld is dat er twee ondersoorten (subsp. *racemosus* en subsp. *commutatus*) bestaan die in een bepaald ontwikkelingsstadium niet van elkaar onderscheiden kunnen worden. Op de verspreidingsatlas worden voor deze ondersoorten de volgende Nederlandse namen gehanteerd: subsp. *racemosus* - Velddravik, subsp. *commutatus* - Grote trosdravik. Op 9 juli troffen we in het Balijbos de laatste ondersoort aan.

2. Nog zo'n hoog opgaand gras is het Reuzenzwenkgras (*Festuca gigantea*). Dit is een echte bosplant die we in Zoetermeer maar van één groeiplaats kennen. Daarvoor moet je niet in het Balijbos, het Westerpark of het Bentwoud zijn, maar in het centraal gelegen pastoorsbosje. Een mooi bewijs dat hier al eeuwen "bos" voorkomt. Op 21 en 30 juli hebben we dit ter plekke algemeen voorkomende gras wederom in grote hoeveelheden kunnen bekijken. (foto pagina 14)

3. Hoog struisgras (*Agrostis gigantea*) is een hoge grassoort (tot 1,20 m. hoog) die nogal wat gelijkenis vertoont met het zeer algemeen voorkomende Fioringras (*Agrostis stolonifera*). Een belangrijk verschil is de hoogte en de bovengrondse op de knopen wortelende uitlopers die bij deze soort ontbreken. In Zoetermeer is zij onderdeel van de begroeiing van ruigte op zeer voedselrijke vochtige locaties. We troffen haar op 9 juli aan in de rand van het Balijbos.

Kransgras (Johan Vos)

Spaanse dravik (Johan Vos)

Tenslotte

Soms wil de natuur ons wel eens foppen. Als weidewachter (voorheen weidevogelbeschermer)

Gewone berenklauw (Fred Reeder)

wordt je regelmatig gefopt door vogels die op een heel ander plek gaan zitten dan waar hun nesten zich bevinden. Bij planten wordt je soms ook gefopt. Zo zie je de witte bloemen van de

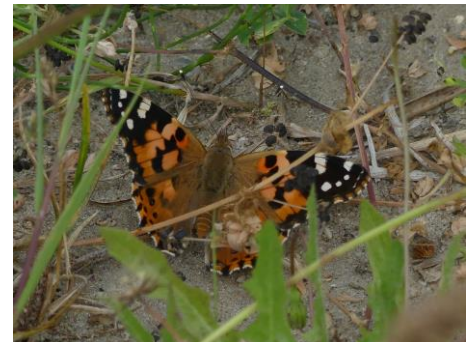
Gewone berenklauw (Fred Reeder)

veelvuldig staan. En dan staat er ineens een roze exemplaar tussen (zie foto's). Kijk je goed dan is het inderdaad een exemplaar van dezelfde soort. Waar je ook goed moet kijken is in de boomzomen van de parken in Zoetermeer zoals op de foto in het Buytenpark. Daar kan je bij zonnig weer heel veel

Landkaartje zomervorm (Fred Reeder)

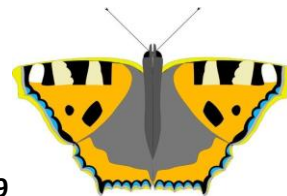
vlinders en libellen zien. Kortom geniet van het moois dat in de Zoetermeers parken te zien is en als je daar wat over te verhalen hebt laat het ons dan weten.

Distelvlinder (Fred Reeder)

Buytenpark (Fred Reeder)

En als u wat tijd over hebt denk dan eens aan de plant van de maand waarover we de afgelopen week een apart bericht hebben verzonden. Onderstaand twee foto's van de Brede wespenorchis. De rechtse is bijna 120 cm hoog (foto Freek Meijer) en de linkse heeft de heggen snoeibeurt ruimschoots overleefd (foto Joke de Ridder). Als u weet waar nog meer planten van deze soort staan in Zoetermeer meldt dat op ons KNNV emailadres. Op onze website staat meer informatie over dit project.

Het is de dwang haar
te beheren,
af te weren,
te bedwingen.
De illusie
die ons drijft.
Maar haar kracht
is wat beklijft.
Want natuur
zal altijd zingen,
wanneer haar gemoed
dat toelaat.
Haar valt nooit
iets op te dringen.
Zij blijkt wil én
wet die toeslaat. (M.)

Samenstelling: Johan Vos en Fred Reeder

Lay-out : Fred Reeder

Volgende Nieuwsbrief

De volgende nieuwsbrief zal de eerste helft van oktober 2016 verschijnen.

Kopij van de leden voor de nieuwsbrief **voor 01 oktober** richten aan het e-mail adres van Fred Reeder.

Reacties op deze nieuwsbrief gaarne via e-mail richten aan de KNNV Zoetermeer.